

др Зоран АРСИЋ, LL.M. (Columbia University)
професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду

ДАН АКЦИОНАРА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ И ПРАВУ ЕУ*

Резиме

Право акционара да учесћује и гласа у скупштини се утврђује с обзиром на акције које он има одређеног дана пре одржавања скупштинне (дан акционара).

Према Директиви о вршењу одређених права акционара у листираним друштвима дан акционара не може бити утврђен после 30. (тридесетог) дана пре одржавања скупштинне. Директивом се утврђује и корелација између последњег дана за сазивање скупштинне и дана акционара тако што се мора обезбедити да између ња два термина протекне најмање осам дана. При томе у обрачун не улазе дан одржавања скупштинне и дан акционара.

Кључне речи: дан акционара, акционар, скупштина.

Дан акционара је један од нових института предвиђен Законом о привредним друштвима. У даљим излагањима указаћемо на теоријске аспекте дана акционара, посебно имајући у виду принцип недељивости акције, као и решења у домаћем праву и праву ЕУ.

* Рад је посвећен пројекту *Право Србије у европској перспективи* бр. 149042 који финансира Министарство на науку и технолошки развој Републике Србије.

I Принцип недељивости акције и дан акционара

Недељивост акције представља недељивост акцијског права за акционара. Недељивост чланства значи да се имовинска и управљачка права не могу одвојити и посебно преносити. Преносива је само акција, тј. члански однос као целина.

У погледу недељивости акције, односно немогућности одвајања права учествовања у скупштини, као и права гласа од чланства, постоји значајан изузетак. У упоредном праву све више места заузима институт дана акционара, што је прихваћено и у домаћем праву. У том погледу од значаја је чл. 286 Закона о привредним друштвима, којим се регулише дан утврђивања састава скупштине, односно дан утврђивања акционара. Ово је значајно зато што регистрација преноса акција после тог датума није од значаја за ту скупштину. Даном утврђивања акционара се установљава апсолутна претпоставка према којој друштво као акционара, у сврху одвијања скупштине, сматра лице које је на одређени дан регистровано у Централном регистру као акционар. Ова претпоставка важи, како смо указали, у погледу одржавања скупштине, односно вршења права из чл. 275 ст. 2., што укључује и право гласа. Осим ових права, не може се, због неприсутвовања скупштини ни гласати против предлога одлуке и, због тога, ни вршити право побијања скупштинске одлуке.¹ Друга права акционара нису везана за дан акционара – када је на пр. дивиденда у питању од значаја је дан дивиденде (чл. 218). С обзиром да је у међувремену, до дана одржавања скупштине, то лице могло да отуђи акције, овакав приступ омогућава да у скупштини гласа, лично или преко пуномоћника, лице које у тренутку давања гласачке изјаве није акционар. С тим у вези треба имати у виду да се акционаром према друштву и према трећима сматра лице које је уписано у Централни регистар хартија од вредности. Према принципу недељивости акције то лице је овлашћено за вршење права из акције. Према томе, стигалац акције после дана акционара, ако је уписан у Централни регистар на дан одржавања скупштине је акционар и требао би да има права из акције, што обухвата и права везана за скупштину. Правилном о дану акционара, међутим, одступа се од принципа недељивости акције. У екстремном случају могуће је да у скупштини учествују и гласају лица од којих ниједно није акционар у том тренутку. Тако је могуће да лица која немају никакав инвестициони интерес у друштву одлучују о на пр. усвајању финансијских извештаја, или располагању имовином велике вредности. Ово питање се, по природи ствари, не поставља ако није

1 Аналогно Hildegard Ziemons у: Karsten Schmidt, Marcus Lutter, Aktiengesetz, Köln, 2008, стр. 1369.

било промета акцијама у интервалу између дана акционара и дана одржавања скупштине.

Осим положаја стицаоца акција после дан акционара, треба указати и на положај преносиоца акција. У односу према друштву само је преносилац акција овлашћен на вршење права везаних за скупштину. Насупрот томе, у односу према стицаоцу преносилац није овлашћен за вршење тих права.² Допуштен је уговор између стицаоца и преносиоца, према којем би преносилац гласао према налозима добијеном од стране стицаоца, или би се обавезао да не присуствује скупштини.

II Дан акционара у домаћем праву и праву ЕУ

Начелно узевши, само акционар је овлашћен да присуствује скупштини и само акционар гласа у скупштини.³ С обзиром на преносивост акција поставља се питање ко се има сматрати акционаром у сврху одржавања скупштине. У ст. 1 чл. 286 је предвиђено да се оснивачким актом може утврдити начин одређивања датума за одређивање листе акционара који могу вршити права из акције везана за скупштину.

Уколико оснивачким актом то није учињено, одговарајућу одлуку доноси управни одбор. За случај да управни одбор не донесе одговарајућу одлуку дан утврђивања акционара је у случају редовне скупштине дан на који је дато обавештење прво дато. У случају ванредне скупштине то је дан на који први захтев потписан и датиран од акционара. То одговара решењу из чл. 277 ст. 4.

У ст. 3 су утврђена ограничења у погледу одређивања дана утврђивања акционара. Предвиђено је да дан утврђивања акционара не може бити дан који претходи дану одржавања скупштине за више од 60 дана, односно мање од 10 дана пре дана одржавања скупштине. У погледу оваквог решења потребне су одређене напомене. Пре свега, споменуто ограничење је општег типа – односи се на све ситуација када се одређује дан утврђивања акционара. Ово је неопходно, пре свега, због спречавања манипулација са одређивањем дана утврђивања акционара, зато што се на тај начин се врши селекција састава скупштине. С тим у вези напомињемо да су позната решења по којима се законом утврђује чврст критеријум за одређивање дана утврђивања акционара – на пр. 14 дана пре скупштине. На тај начин се димензионира ризик којем је изложен стицалац акција у погледу могућности да присуствује скупштини после стицања акција. У домаћем праву ризик је у одређеној мери неиз-

2 *Ibidem.*

3 Gessler, Hefermehl, Eckardt, Kropf, Band II, стр. 106.

вестан, будући да је дан утврђивања акционара не може бити више од 60 дана пре скупштине. На тај начин се омогућава манипулација кроз утврђивање дана акционара за датум пре сазивања скупштине, када се на тај начин може онемогућити вршење права одређеним акционарима. У погледу минималног рока, који је 10 дана пре скупштине, треба указати на одређену неусклађеност законског текста. Ради се о томе да позиви за скупштину морају бити послати најмање 30 дана пре дана одржавања годишње скупштине и најмање 15 дана пре одржавања ванредне скупштине. Ако је дан утврђивања акционара 10 дана пре скупштине, тада није могуће 30 дана, односно 15 дана, пре скупштине предвидети могуће промене у погледу власника акција. Сазивање скупштине индивидуалним позивом мора бити извршено после утврђеног дана акционара да би се знало коме се позив упућује. За разлику од тога, када се ради о јавном позиву, којим се супституише индивидуални позив, он може бити упућен пре утврђеног дана акционара и у њему се тада означава дан утврђивања акционара.

Основни недостатак регулисања дана акционара у домаћем праву се огледа у високом степену слободе управног одбора у утврђивању дана акционара. То је посебно непожељно с обзиром на могућност да се за дан акционара утврди датум пре објављивања позива за скупштину. Као што смо нагласили у упоредном праву су позната решења према којима се дан акционара утврђује законом и то тако да је то дан после објављивања позива за скупштину. Тако на пр. у случају да је минимални рок за сазивања скупштине 30 дана пре датума одржавања скупштине, дан акционара је 21 дан пре датума одржавања скупштине. Објављивањем позива за скупштину о њеном одржавању су обавештени акционари и потенцијални стицаоци акција. Стицаоци су свесни да, ако желе да присуствују скупштини, морају стећи акције најкасније истеком 22 дана пре одржавања скупштине. С друге стране, постојећи акционари који желе да продају акције, али и да присуствују предстојећој скупштини, морају да отуђе акције после истека 22 дана пре одржавања скупштине. У оваквој конструкцији индивидуални позиви се сматрају допунским начином сазивања скупштине, с обзиром да је њихово слање могуће само после дана акционара.

Од значаја за дан акционара и вршење права акционара у вези са скупштином од значаја је доношење Директиве о вршењу одређених права акционара листираних друштава из 2007 год. (у даљем тексту Директива). У чл. 5 Директиве је предвиђено да се сазивање скупштине мора извршити најкасније 21. (двадесетпрвог) дана пре дана одржавања скупштине. У погледу дана акционара државе чланице морају да обезбеде јединствени дан акционара за сва друштва. При томе се утврђују

одређени изузеци с обзиром на врсту акција, што није од значаја за домаће прво, будући да постоје само акције на име. Дан акционара не може бити утврђен после 30. (тридесетог) дана пре одржавања скупштине. Директивом се утврђује и корелација између последњег дана за сазивање скупштине и дана акционара тако што се мора обезбедити да између та два термина протекне најмање осам дана. При томе у обрачун не улазе дан одржавања скупштине и дан акционара. Тако ако је дан одржавања скупштине 31. октобар 2009. сазивање скупштине се мора извршити најкасније 10. октобра (двадесетпрви дан пре скупштине), а дан акционара може бити утврђен најкасније 1. октобра (тридесети дан пре дана одржавања скупштине, уз протек осам дана од последњег дана за сазивање скупштине).

Када је домаће право у питању нису предвиђена посебна правила у погледу дана акционара ако се ради о поновном сазивању скупштине због недостатка кворума. За разлику од тога, Директивом је предвиђена могућност да, у таквој ситуацији, између последњег дана за поновно сазивање скупштине у дана акционара протекне најмање шест дана. При томе се дан акционара и дан одржавања скупштине не узимају у обрачун.

Zoran ARSIĆ, Ph.D, LL.M. (Columbia University)
Professor at the Faculty of Law University of Novi Sad

RECORD DATE IN SERBIAN LAW AND EU LAW

Summary

Rights of shareholder to participate in a general meeting and to vote in respect of his shares are determined with respect to the shares held by shareholder on a specified date prior to the general meeting (record date).

According to Directive on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies record date shall not lie more than 30 days before the date of general meeting to which it applies. At least eight days must elapse between latest permissible date for the convocation of the general meeting and the record date. In calculating that number of days those two dates are not be included.

Key words: *record date, shareholder, general meeting.*